

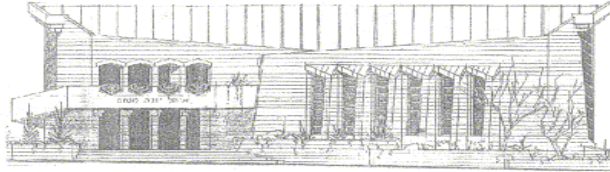
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spektor

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

"שהחיינו" בספר-תורה חדש למנין רכבת-ישראל

מאת הרב דוד אברהם ספקטור

שאלה:

האם יש לברך ברכת "שהחיינו" בסיום כתיבת ספר תורה לשימוש נוסעי רכבת-ישראל מבית-שמש לתל-אביב?

תשובה:

1. ברכת שהחיינו בקניית כלי חדש וספר תורה חדש כותב השולחן ערוך אורח חיים סימן רכג, סעי' ג': "...קנה כלים חדשים... מברך... שהחיינו." וגם הספר תורה שקנה הוא כלי חדש ויקר, ולכן יש לו לברך שהחיינו. וכן כותב בספר פרי תואר סי' כ"ח: "דכל אשר יקנה לבוש אחד או חפץ או ספרי קודש, שהוא קנין המשמח הלב, יברך שהחיינו לזמן טוב כזה." אמנם במגן אברהם (או"ח סי' רכג, ס"ק ה) ד"ה כלים חדשים כתב: "ונראה לי (לברך שהחיינו) דווקא כלי תשמיש, אבל על ספרים חדשים אינו מברך דמצות לאו ליהנות ניתנו." ובשו"ת מנחת אלעזר ח"ד, סי' ס"ה דחה דבריו: "פשוט דשאני (ששונה קניית ספר תורה) משאר מצוות, דהא לא גרע מקנה כלים חדשים חשובים." וכן פוסק השולחן ערוך או"ח סי' כ"ב בענין טלית חדשה, שגם היא מצווה ולכאורה 'לאו ליהנות ניתנו': "קנה טלית ועשה בו ציצית, מברך שהחיינו, דלא גרע מכלים חדשים." ועוד המגן אברהם עצמו שם הביא בסוף דבריו מי שאומר שצריך לברך שהחיינו על קניית ספרים: "אבל בברכת רמ"מ כתב לברך על ספרים." וכן נראה למעשה.

2. ברכת שהחיינו על קיום מצות כתיבת ספר תורה

גם מצד קיום מצות פתבו לכם את השירה הזאת (דברים לא, יט) יש לברך שהחיינו, כפי שפוסק הרמ"א יו"ד סי' כ"ח, סעי' ב' במצוות כיסוי הדם: "מי ששחט פעם הראשון, מברך שהחיינו על הכיסוי." ולמעשה פסק בזה כבר בערוך השולחן סעי' ח': "ומי שזיכהו השם יתברך לכתוב ספר תורה, יש שבהגמרו מברך שהחיינו על קיום המצוה ונכון הוא."

3. זמן ברכת שהחיינו: בקניה או בתחילת השימוש

נפסק בשולחן ערוך אורח חיים סימן רכג, סעיף ד': "בשעת הקנין יש לו לברך (שהחיינו) אע"פ שעדיין לא נשתמש בהם, שאין הברכה אלא ע"י שמחת הלב שהוא שמח בקנייתו, וכשילבשם מברך: 'מלביש ערומים'."

וכותב במשנה ברורה סימן רכג, ס"ק יז: "ודוקא אם קנה בגד שראוי ללבושו תיכף, אבל אם קנה שום דבר שאינו ראוי ללבושו או להשתמש בו כמו שהוא רק שצריך ליתן לאומן לתקן לא יברך שהחיינו עד שעה שילבש הבגד או ישתמש בהכלי."

וכן בנדון דידן בשעה שקנה את ספר התורה היה עוד צורך לתקן ולהשלים את האותיות האחרונות. ואפילו אחרי שגמר את האותיות האחרונות של כתיבת ספר התורה, עדיין המצוה אינה שלמה, כיון שעיקר מצות כתיבת ספר תורה הוא וְלִמְדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (דברים פרק לא פסוק יט), כפי שכותב ספר החינוך מצוה תרי"ג: "ציונו ברוך הוא להיות לכל אחד ואחד מבני ישראל ספר תורה מוכן אצלו שיוכל לקרות בו תמיד." וזה עושים במנין הרכבת ביום שני (וחמישי ור"ח), כאשר קוראים בתורה ורק אז אפשר לברך שהחיינו. ובבגד מתי מברכים שהחיינו בזמן הלבישה, בזמן השימוש הראשון? כותב בזה במשנה ברורה שם ס"ק י"ח: "(בברכת) 'מלביש ערומים' - היינו קודם שהחיינו." זאת אומרת שאחרי שלובשים ומשתמשים בבגד החדש מברכים 'מלביש ערומים' ואחר-כך 'שהחיינו'.

ועוד כותב שם המשנה ברורה: "אם לובש הבגד שחרית יכול לצאת בברכת מלביש ערומים שמברך בברכת השחר." זאת אומרת שאפילו אם עבר זמן משעת הלבישה, דהיינו משעת השימוש בבגד, עד שאומר ברכת השחר שכולל ברכת 'מלביש ערומים', יוצא ידי חובה. וכן בנדון דידן בעל ספר התורה אחרי שקרא בספר התורה החדש, וכבר השתמש בו ע"י קריאה בו, יאמר ברכת 'שהחיינו'.

וכן נהגו במונקאטש, כפי שפוסק הרב חיים אלעזר זצ"ל, אב"ד מונקאטש בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' ס"ה: "...בגמר ספר תורה חדשה, נתרשש כל אחד ואחד ועל-כן נהגו לברך שהחיינו. ובחנתם סופר(תאו"ח סי' ר"ג וסי' נ"ה) עייש שכתב שאם יודע בעצמו שנהנה ואינו מברך הוא חוטא. וכן נהגו אאמו"ר ואאמו"ר הקדושים אשר בארץ החיים זי"ע בעת גמרו ספר תורה שלהם וקראו בו פעם ראשונה ובעלייתם אחרי ברכה שניה, ברכו שהחיינו ברבים. וכן המנהג בפה קהילתנו מקדם לברך אז שהחיינו מי שהניח לכתוב לו ספר תורה חדשה."

(שלא כילקוט יוסף ח"ג, ס' רכג, סעי' ו': "יקדים לברך שהחיינו קודם ברכות התורה, בעת שילבש את הבגד החדש סמוך לקריאת התורה, ולא יברך שהחיינו אחר ברכות התורה."
וכן כתב בספר משנת אברהם שער ברכת ספר תורה ס' ד' סעי' ו': "דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד וכל אחד יש לו על מי לסמוך. ומי שרוצה לברך על הספר תורה לבד, יש לו לברך בלחש בפעם הראשון שעולה לתורה: או לפני ברכה שלפניה או אחר ברכה שלאחריה."
הנלע"ד כתבתי כמנהג מונקאטש שמברך בקול רם ברכת שהחיינו אחרי ברכה שניה "אשר נתן לנו..." כדוגמת ברכת הגומל וברכת ברוך שפטרני שאנו נוהגים לברך אחרי הברכה השניה של קריאת התורה).

4. ברכת הטוב והמטיב

כותב השולחן ערוך אורח חיים סימן רכג, סעיף ה': "קנה כלים שמשתמשין בהם הוא ובני ביתו, מברך: 'הטוב והמטיב'. לפי השלחן ערוך יש לברך ברכת 'הטוב והמטיב' אם גם אחרים, כמו נוסעי הרכבת נהנים מה"כלי", מהספר תורה וקריאתה. אבל הערוך השלחן או"ח ס' רכג, סעי' ז' כותב: "הקונה (כלי חדש) בכספו אף שבני הבית משתמשים גם כן, מכל מקום העיקר שלו הוא (ולכן יברך שהחיינו ולא הטוב והמטיב)". ויש בזה מחלוקת ראשונים, שמביא שם הרמ"א בדרכי משה ס"ק ב': "דעת הרמב"ם והרי"ף דסבירא להו דלא מברך הטוב והמטיב אלא בדאית ליה שותפות בההוא דבר עצמו, אבל לדעת הרא"ש דסבירא ליה דאפילו לית ליה... שותפות, מברך 'הטוב והמטיב'.
ובנדון דידן אין לנוסעי הרכבת שותפות (כספית) בספר תורה הזה ולכן לדעת הרמב"ם והרי"ף אין לברך 'הטוב והמטיב' אלא 'שהחיינו' וכמותם מכריע כאן הערוך השלחן, שלא כדעת הרא"ש, שהשלחן ערוך פוסק כמותו בזה.

ועוד מביא בשו"ת מהר"י בי רב סוף ס' ס"ב דעת החכם רבי שלמה אלגאזי, "שמברך שהחיינו בעת קריאת התורה וגם הטוב והמטיב". והטעם לכך כתב לפני-כן: "דכל הקונה ספר תורה על דעת רבים קונה שילמדו בו הם גם כן ולא לעצמו בלבד, שייך לברך הטוב לו והמטיב לחברו."
מכל מקום אחריו מובא שם החכם רבי יצחק נסים ׳ן גאמיל שדוחה את דבריו: "נראה לעניות דעתי דאין לברך גם ברכת הטוב והמטיב אם קנאו (הספר תורה) ונתנו לקהל, גם שמגיע אליהם הנאה שקוראים בו בציבור, משום דלא מציינו שהוזכרה בתלמוד ברכת הטוב והמטיב אלא גבי שמחת הנאה גופנית."
וכן פסק מהר"י בי רב שם בסוף תשובה (חתום ע"י החכם רבי שלמה ׳ן עזרה): "כי מי שזיכה השם יתברך לקיים מצוה זו צריך שיברך שהחיינו בשעה שקורא בו בפעם הראשונה."
ומסכם שם בבאר היטב ס"ק י': "עיין בסוף תשובת מהר"י בי רב, שהקונה ספר תורה יברך שהחיינו והסכימו עמו כמה גדולים. ובספר נאמן שמואל ס' ז' כתב שלצאת ידי ספק, יברך על ספר תורה בפעם הראשונה שקורא בספר תורה."
אמנם המגן אברהם או"ח ס' רכג, ס"ק ה' כותב: "על ספרים חדשים אינו מברך (שהחיינו), דמצות לאו ליהנות ניתנו." לכן פוסק בכף החיים שם ס"ק כא': "הקונה ספר תורה, המנהג ללבוש בגד חדש ולברך 'שהחיינו' ולפטור הספר תורה (שקנה)." וכן טוב לנהוג, כדי לצאת ידי חובת כל השיטות.

5. סיום כתיבת ספר תורה

כותב בספר משנת אברהם (הרב אברהם יפה זצ"ל) שער כתיבת ספר תורה, ס' א', סעי' כח: "נהגו העולם לכבד לאחרים לכתוב אותיות בספר תורה שלו, אע"פ שיכול לכתוב כמותם. והמכובד לעשות זה הוא אך שמח ומחזיק טובה למכבדו... מנהג ישראל תורה היא ויש להם על מי לסמוך. ולצאת ידי כל הדעות, נכון לעשות כמו שנהגו רבים וגדולים: לסיים בעצמו על-כל-פנים למ"ד של ישראל."

לסיכום הלכה למעשה

בשימוש הראשון של ספר התורה החדש, כאשר יקראו בו לראשונה במנין רכבת-ישראל מבית-שמש לתל-אביב, קונה ספר התורה יעלה לתורה וטוב שילבש בגד חדש ומברך בשם ומלכות ברכת "שהחיינו" אחרי סיום הקריאה, אחרי ברכת "אשר נתן לנו תורת אמת".